

VOLKSGAZET, socialistisch dagblad (3 juni 1914 – 17 juli 1978) gesticht door **Camille Huysmans** en **Willem Eekelers** als *De Volksgazet* (tot 4 september 1944).

De Volksgazet ontstond door samensmelting van twee elkaar beconcurrerende socialistische bladen in het Antwerpse, namelijk *De Werker*, aanvankelijk het weekblad van de Antwerpse Volksbond, later van de Gentse afdeling van het Internationaal Werkliedenverbond maar uiteindelijk een regionale uitgave van *Vooruit* en *Volkstribuun*, orgaan van de vakvereniging van de diamantbewerkeren en opgericht als concurrent van *De Werker* na een geschil in de plaatselijke vakbond. Ondanks het feit dat de behoefte aan een socialistisch blad in Antwerpen groot was, kon pas na jarenlange bemiddeling door

de Nederlander Jan van Zutphen en Huysmans de ruzie worden bijgelegd. De samensmelting vond plaats na de werkstaking voor het algemeen enkelvoudig stemrecht van 1913. Het eerste nummer van *De Volksgazet* rolde van de persen van *Volkstribuun* op 3 juni 1914. De diamantbewerkersbond leverde niet alleen het materiaal, maar zorgde ook voor een onderkomen in de Baron Joostensstraat, waar eveneens de partijdrukkerij Excelcior gehuisvest werd. De hoofdredactie van het blad werd toevertrouwd aan de Berchemse socialist Edward Preumont. Huysmans leverde, zonder te ondertekenen, de hoofdartikels.

Twee maanden na het verschijnen van het eerste nummer brak de Eerste Wereldoorlog uit. De oplage bedroeg op dat ogenblik ongeveer 13.900 exemplaren. Van 17 oktober 1914 tot 18 november 1918 bleven de persen van *De Volksgazet* werkloos. Tijdens het interbellum steeg de oplage van de krant gestaag van 28.000 in 1920 naar 44.000 exemplaren in 1934, waarna de groei stagneerde. In 1923 verhuisde de redactie naar een vroegere diamantslijperij in de Somerstraat. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de publicatie eveneens stopgezet, maar de persen werden ingenomen door *Volk en Staat*, orgaan van het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV).

Volksgazet was de eerste Vlaamse krant die na de Tweede Wereldoorlog opnieuw verscheen. Jos van Eynde, voor de oorlog redactiesecretaris, werd hoofdredacteur. Zoals zijn voorgangers combineerde hij zijn journalistiek werk met een leidende rol in de partij. Zijn opvattingen – vaak verwoord in sterk polemische hoofdartikelen – bepaalden de politieke lijn van het blad. In oktober 1944 had de krant reeds een oplage van 125.000 exemplaren. 1946 was een topjaar met een oplage van 136.000 exemplaren. Einde de jaren 1950 keerde het tij en in 1962 ging men onder de 100.000. Van Eynde nam naast het redactionele beleid ook de bedrijfsleiding op zich. Inhoudelijk toonde de krant weinig vernieuwing gezien de oude generatie van Van Eynde bleef vasthouden aan de oude partijkrant-principes. Een voorstel tot rationalisatie betreffende de samenwerking tussen *Volksgazet* en *Vooruit* verzielte de sfeer tussen beide kranten. Ondanks een nieuwe financiële injectie van de Socialistische Gemeenschappelijke Actie (SGA) werd een hulpfonds ingericht. In 1977 nam hoofdredacteur Van Eynde afscheid van 'zijn' *Volksgazet*. Zijn opvolger vanaf januari 1978, François Geudens, zette de modernisering in, maar overheidssteun kwam er niet en toen ook de SGA haar financiële beloften niet nakwam, was het failliet onafwendbaar. Een nieuw opgerichte uitgeversmaatschappij De Roos slaagde er aanvankelijk nog in een noodeditie op de markt te brengen, maar op 17 juli verscheen het laatste nummer van *Volksgazet*.

Aan de *Volksgazet* werkten belangrijke Vlaamsge-

zinde socialisten mee zoals Huysmans, Eekelers, Lode Craeybeckx, Désiré Bouchery, Herman Vos en Van Eynde. Inzake de verspreiding van de Nederlandse cultuur droegen onder meer Lode Zielens, Emmanuel de Bom en Mark Tralbaut hun steentje bij.

Na de Eerste Wereldoorlog stelde *De Volksgazet* zich principieel tegen het activisme op. Dit belette niet dat de krant haar verontwaardiging uitte over de bestraffing van August Borms (ter dood veroordeeld), Marten Rudelsheim, Vos en Antoon Jacob. Zij engageerde zelfs een aantal oud-activisten zoals Craeybeckx, De Bom, Flor Mielants en Albert van Laar, als medewerkers.

Onder impuls van Huysmans propageerde *De Volksgazet* tijdens het interbellum het Vlaamse **minimumprogramma** en het **Compromis des Belges** (1929). Op 2 augustus 1929 betreurde de krant zelfs dat men na de oorlog de door de Duitsers vernederlandste universiteit terug had afgeschaft. In zijn cursiefjes, *Het Roode Hoekje* genaamd, trok hoofdredacteur Eekelers van leer tegen de gebrekkige taalbeheersing in de magistratuur, schreef hij over de moord op **Herman van den Reeck** en ijverde hij voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit en voor de uitbreiding van Nederlandstalig technisch-wetenschappelijk onderwijs in Vlaanderen. Naar aanleiding van de debatten rond de taalwetten van 1932 zette *De Volksgazet* zich af tegen de aantijgingen dat de Belgische Werkliedenpartij (BWP) zich meer om stoffelijke dan om culturele belangen bekommerde. De krant herinnerde aan het feit dat het algemeen enkelvoudig stemrecht, een verwezenlijking van de socialisten, de V.B. vooruit had gestuwd. Na het Vlaamsch Socialistisch Congres van 1937 pleitte *De Volksgazet* opnieuw in de lijn van Huysmans voor de culturele autonomie. Volgende eisen werden geformuleerd: tweetaligheid van Brussel en langs de **taalgrens**, eentalige gemeenten en provincies in Vlaanderen, splitsing van de centrale administraties, tweetalige secretarissen-generaal, Vlaamse regimenten, maar tweetaligheid vanaf de rang van kolonel en natuurlijk culturele autonomie.

De opkomst van rechtse, fascistische stromingen in de V.B. ging niet aan *De Volksgazet* voorbij. Onder meer via de nieuwe medewerkers **Firmin Mortier** en Vos werd fel gereageerd tegen vooral het VNV. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat na de Tweede Wereldoorlog de krant de **collaboratie** afkeurde.

Alhoewel Van Eynde met *Volksgazet* zijn steun verleende aan de **Rode Leeuwen** en aan de actie "Antwerpen laat Brussel niet los" van Craeybeckx, moet worden vastgesteld dat de krant na 1945, in het zog van de **socialistische partij**, vasthield aan het eenheidspartij-principe en dat bijgevolg inzake Vlaams-Waalse verhoudingen een gematigde houding werd aangenomen.

LITERATUUR: G. de Clercq, *De evolutie van de dagbladpers in Vlaanderen in de onmiddellijke na-oorlog (1944-1949)*, RUG, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1976; – W. Coninx, *Recente evolutie van de socialistische dagbladpers in Vlaanderen*, RUG, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1980; – SP-Congres van 8 en 9 mei 1982: partijwerking 79-80-81 en politieke actie, 1982; – J. Peeters, *De Teloorgang van de Traditionele Socialistische Dagbladpers in Vlaanderen*, UIA, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1992; – J. de Clerck, *Reconstructie van het archief De Volksgazet*, 1993; – L. Lievijs, *Repertorium van de pers en periodieken bewaard op het AMSAB (1831-1940)*, 1995.

MARTINE VERMANDERE